

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Математичний факультет
Кафедра фундаментальної математики

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ
(СИЛЛАБУС)

ДИСЦИПЛІНА: ОСНОВИ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ: 09 «БІОЛОГІЯ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ: 091 «БІОЛОГІЯ»
РІВЕНЬ ОСВІТИ: БАКАЛАВР

Робочу програму навчальної дисципліни для студентів (силлабус) з дисципліни «Основи вищої математики» для студентів спеціальності 091 – Біологія розробив *Стреляєв Ю.М.*

Робоча програма навчальної дисципліни для студентів (силлабус) розроблена на основі робочої програми навчальної дисципліни «Основи вищої математики», обговореної та ухваленої на засіданні кафедри фундаментальної математики, протокол № 1 від 21 серпня 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни для студентів (силлабус) обговорена та ухвалена на засіданні науково-методичної ради математичного факультету протокол №____ від «__» _____ 2019 р. Голова науково-методичної ради математичного факультету _____ *О.С. Пшенична*

Відомості про викладачів	Доцент кафедри фундаментальної математики, к.ф.-м.н Стреляєв Юрій Михайлович
Наукові інтереси	Застосування методів нелінійного функціонального аналізу в задачах математичної фізики. Метод крайових інтегральних рівнянь в контактних задачах теорії пружності.
Контактна інформація	Кабінет – 21, 1 корпус ЗНУ Час проведення занять – відповідно до розкладу Час проведення консультацій – п'ятниця 14.30-15.50 Телефон кафедри – (061) 289-12-74
Політика дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна є вибірковою для студентів спеціальності «Біологія». Студент зобов'язаний в повному обсязі оволодіти знаннями, вміннями, практичними навиками і компетентностями з даної дисципліни.</p> <p>Для високої ефективності навчального процесу студент зобов'язаний виконувати наступні правила:</p> <ul style="list-style-type: none"> - відвідувати лекції, практичні заняття відповідно до розкладу; - не запізнюватися на заняття; - дотримуватись правил внутрішнього розпорядку університету; - не розмовляти під час занять; - відключати мобільний телефон, - не пропускати заняття без поважних причин; - своєчасно і старанно виконувати домашні завдання; - бути ввічливим і доброзичливим до одногрупників і викладачів; - бути пунктуальним і обов'язковим. 	
Порядок відпрацювань пропущених практичних та лекційних занять	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Дозвіл на відпрацювання пропущених занять студент отримує в заступника декана з виховної роботи/декана. 2. Пропуски вважаються поважними, якщо представлені об'єктивні докази справжніх причин: <ul style="list-style-type: none"> - хвороба студента, підтверджена довідкою (лікарняним листом) про тимчасову непрацездатність; - попередньо отриманий письмовий дозвіл у заступника декана з навчальної роботи про пропуск занять за сімейними чи іншими поважними причинами, підтверджений документально (не більше 3-х навчальних днів за семестр); - донорська довідка, повістка у військкомат тощо. 3. Відпрацювання пропущених занять здійснюється студентами протягом 10 днів з дня виходу на заняття. 4. За наявності невідпрацьованих пропущених практичних занять студент до написання атестаційних робіт не допускається. 5. У випадку пропуску з неповажних причин викладач знімає бал за відпрацьований навчальний матеріал. 6. У випадку, не відпрацьованні студентом заняття, у встановлений термін до нього застосовують адміністративні заходи дії. 7. Пропущені теоретичні заняття відпрацьовуються згідно графіку, додаткові заняття проводяться за рішенням викладача. 	

8. У випадку пропуску студентом 20% і більше навчальних годин з дисципліни в семестр без поважних причин студент до атестації, заліків та іспитів не допускається. Дозвіл на відпрацювання 20% і більше навчальних годин з дисципліни студент отримує у заступника декана з навчальної роботи та завідуючого кафедри.

9. Якщо причина пропусків поважна – студенту за згодою викладача назначають індивідуальний графік відпрацьованих пропущених занять. Якщо причина пропусків не поважна – питання про академічну успішність виноситься на вирішення педагогічного колективу

10. В день студент може відпрацювати не більше двох навчальних дисциплін і не більше 4-6 навчальних годин.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи вищої математики» є оволодіння основами вищої математики й формування умінь застосовувати набуті знання з вищої математики для вирішення прикладних завдань зі спеціальності біології.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Основи вищої математики» є:

- оволодіння основними поняттями лінійної алгебри, аналітичної геометрії, математичного аналізу необхідними для застосування у ряді галузей знань;
- засвоєння основних теоретичних відомостей і набуття практичних вмінь і навичок розв'язування основних типів задач;
- опанування навичками самостійної роботи над матеріалом, моніторингу та аналізу наукових джерел інформації та фахової літератури;
- набування вміння використовувати отриманні знання для розв'язання прикладних задач та проблем відомої природи;
- отримання навичок аналізу та відображення результатів обробки експериментальних даних, комп'ютерних обчислень та інших математичних розрахунків.

У результаті вивчення курсу «Основи вищої математики» студенти повинні оволодіти такими компетентностями:

- Здатність застосовувати знання та вміння з математики, фізики, хімії та інших суміжних наук для вирішення завдань сучасної біології;
- Здатність до використання інформаційних технологій;
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово;
- Здатність вирішувати завдання в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей, що передбачає застосування теорій та методів природничих наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

У результаті вивчення курсу студент повинен знати:

- основні поняття і теореми лінійної алгебри;
- основні поняття і теореми аналітичної геометрії;
- основні поняття і теореми векторної алгебри;
- основні поняття і теореми математичного аналізу;
- основні поняття і теореми теорії диференціальних рівнянь.

У результаті вивчення курсу студент повинен уміти:

- виконувати дії над матрицями;

- обчислювати визначники;
- знаходити ранг матриці;
- розв'язувати системи лінійних алгебраїчних рівнянь;
- виконувати операції над векторами;
- розв'язувати задачі аналітичної геометрії;
- знаходити границю функції;
- досліджувати функції на неперервність;
- знаходити похідну функції;
- досліджувати функції на екстремум;
- обчислювати невизначені і визначені інтеграли.

Міждисциплінарні зв'язки

Для опанування матеріалів даної дисципліни студент повинен в повному обсязі володіти знаннями основних понять шкільних курсів алгебри, геометрії і початків аналізу. В свою чергу дана дисципліна є базовою при вивченні таких дисциплін як «Основи інформатики», «Фізика», «Біофізика», «Хімія аналітична», «Хімія фізична та колоїдна», «Фізико-хімічні методи в біології».

В процесі вивчення курсу основ вищої математики закладаються вміння й навички щодо застосування понять і фактів математики в фізиці, хімії, біології, екології, статистиці та інших галузях природничих наук.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 09 – Біологія	Вибіркова	
		Цикл професійної підготовки	
Розділів – 2	Спеціальність: 091 – Біологія	Рік підготовки:	
		1-й	-
Загальна кількість годин – 120	091 – Біологія	Лекції	
		28 год.	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5,6	Освітньо-професійна програма: «Біологія»	Практичні заняття	
		14 год.	-
		Самостійна робота	
		78 год.	-
	Рівень вищої освіти: бакалаврський	Вид підсумкового контролю: екзамен	

Короткий зміст навчальної дисципліни

Курс «Основи вищої математики» покликаний забезпечити оволодіння студентами теоретичними основами навчальної дисципліни й формування практичних умінь застосовувати набуті знання для вирішення прикладних завдань зі спеціальності хімії або у процесі вивчення природничих наук, що передбачає застосування методів вищої математики.

У програмі даної дисципліни представлено теоретичний матеріал з основ лінійної алгебри, аналітичної геометрії та математичного аналізу.

Особливу увагу приділено теорії диференціального та інтегрального числення функції однієї змінної та їх застосуванням для дослідження властивостей функцій та розв'язування фізичних і геометричних задач.

Важливе значення курсу полягає в тому, що в процесі вивчення вищої математики закладаються вміння й навички щодо застосування понять і фактів математики в фізиці, інформатиці, хімії, біології, екології, статистиці та інших галузях природничих наук.

Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Основи лінійної алгебри та аналітичної геометрії

Тема 1. Матриці та операції над ними. Визначники

Поняття матриці. Основні операції та їх властивості. Визначник та його властивості. Мінори та алгебраїчні доповнення. Обчислення визначників. Обернені матриці. Елементарні перетворення. Поняття рангу матриці.

Тема 2. Системи лінійних алгебраїчних рівнянь

Теорема Кронекера-Капеллі. Методи розв'язування СЛАУ: Матричний метод. Формули Крамера. Метод Жордана-Гаусса. Однорідні системи.

Тема 3. Вектори

Лінійні операції над векторами. Проекція вектора на вісь. Координати вектора. Скалярний добуток векторів та його властивості. Векторний та змішаний добуток векторів. Основні властивості й застосування.

Тема 4. Площина та пряма у просторі.

Способи завдання. Взаємне розташування у просторі.

Тема 5. Пряма на площині

Різні види рівнянь. Взаємне розташування двох прямих на площині. Відстань від точки до прямої.

Тема 6. Лінії та поверхні другого порядку

Означення та канонічні рівняння еліпса, гіперболи, параболи, кола. Загальне означення лінії другого порядку. Канонічні рівняння основних класів поверхонь.

Розділ 2. Основи математичного аналізу

Тема 7. Поняття функції.

Означення та способи завдання функції. Деякі властивості функцій. Складна та обернена функції.

Тема 8. Границя та неперервність функції.

Основні види невизначеностей та способи їх розкриття. Істотні границі. Односторонні границі. Неперервність функції в точці. Класифікація точок розриву.

Тема 9. Похідна функції та її застосування.

Похідна, її геометричний і фізичний зміст. Основні правила диференціювання. Табличні похідні. Логарифмічна похідна. Похідні вищих порядків. Поняття диференціалу, його основні властивості й застосування. Застосування похідної до дослідження функцій та їх графіків.

Тема 10. Невизначений інтеграл та методи інтегрування.

Первісна функція і невизначений інтеграл. Властивості невизначеного інтеграла. Основні табличні інтеграли. Метод заміни змінної. Інтегрування частинами. Інтегрування раціональних функцій.

Тема 11. Визначений інтеграл та його застосування.

Означення й основні властивості. Зв'язок з невизначеним інтегралом: формула Ньютона-Лейбніца. Площа плоскої фігури. Об'єм тіла обертання. Застосування інтегралів до розв'язання фізичних задач. Найпростіші диференціальні рівняння.

Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	денна форма					заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	п	лаб	сам. роб.		л	п	лаб	сам. роб.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	інд.
Розділ 1. Основи лінійної алгебри та аналітичної геометрії.											
Тема 1. Матриці та операції над ними. Визначники.	11	2	1	–	8						
Тема 2. Системи лінійних алгебраїчних рівнянь.	9	2	1	–	6						
Тема 3. Вектори	12	4	2	–	6						
Тема 4. Площина та пряма у просторі.	9	2	1	–	6						
Тема 5. Пряма на площині.	9	2	1	–	6						
Тема 6. Лінії та поверхні другого порядку.	9	2	1	–	6						
Разом за розділом 1	59	14	7	–	38						
Розділ 2. Основи математичного аналізу.											
Тема 7. Поняття функції.	11	2	1	–	8						
Тема 8. Границя та неперервність функції.	12	3	1	–	8						
Тема 9. Похідна функції та її застосування.	12	3	1	–	8						
Тема 10. Невизначений інтеграл та методи інтегрування.	13	3	2	–	8						
Тема 11. Визначений інтеграл та його застосування.	13	3	2	–	8						
Разом за розділом 2	61	14	7	–	40						
Усього годин	120	32	32	–	78						

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Матриці та операції над ними. Визначники.	2
2	Тема 2. Системи лінійних алгебраїчних рівнянь.	2
3	Тема 3. Вектори.	4
4	Тема 4. Площина та пряма у просторі.	2
5	Тема 5. Пряма на площині.	2
6	Тема 6. Лінії другого та поверхні другого порядку.	2
7	Тема 7. Поняття функції.	2
8	Тема 8. Границя і неперервність функції.	3
9	Тема 9. Похідна функції та її застосування.	3
10	Тема 10. Невизначений інтеграл та методи інтегрування.	3
11	Тема 11. Визначений інтеграл та його застосування.	3
	Разом	28

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Матриці та операції над ними. Визначники.	1
2	Тема 2. Системи лінійних алгебраїчних рівнянь.	1
3	Тема 3. Вектори.	2
4	Тема 4. Площина та пряма у просторі.	1
5	Тема 5. Пряма на площині.	1
6	Тема 6. Лінії другого та поверхні другого порядку.	1
7	Тема 7. Поняття функції.	1
8	Тема 8. Границя і неперервність функції.	1
9	Тема 9. Похідна функції та її застосування.	1
10	Тема 10. Невизначений інтеграл та методи інтегрування.	2
11	Тема 11. Визначений інтеграл та його застосування.	2
	Разом	14

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Матриці та операції над ними. Визначники.	8
2	Тема 2. Системи лінійних алгебраїчних рівнянь.	6
3	Тема 3. Вектори.	6
4	Тема 4. Площина та пряма у просторі.	6
5	Тема 5. Пряма на площині.	6
6	Тема 6. Лінії другого та поверхні другого порядку.	6
7	Тема 7. Поняття функції.	8
8	Тема 8. Границя і неперервність функції.	8
9	Тема 9. Похідна функції та її застосування.	8
10	Тема 10. Невизначений інтеграл та методи інтегрування.	8
11	Тема 11. Визначений інтеграл та його застосування.	8
	Разом	78

Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання складається з 20 завдань за темами 1-11 [3,4]. Розв'язані та детально описані завдання треба оформити в окремому зошиті. Перші 10 завдань необхідно захистити на 7 тижні, решту – на 14 тижні.

Види контролю і система накопичення балів

	Вид контролю	Кількість балів
Розділ 1	1) Тест за темами 1-6	5
	2) Самостійна робота за темами 1-2	5
	3) Контрольна робота за темами 3-5	20
Разом		30
Розділ 2	4) Тест за темами 7-11	5
	5) Самостійна робота за темами 8-9	5
	6) Контрольна робота за темами 10-11	20
Разом		30
Індивідуальне завдання	7) Захист індивідуального завдання	20
Екзамен	8) Письмовий екзамен	20
Всього за семестр		100

Критерії оцінювання кожного з проведених видів контролю

1) Тест за темами 1-6 складається з 5 завдань, правильне виконання кожного з яких оцінюється в 1 бал.

2) Самостійна робота складається з 5 завдань, правильне виконання кожного з яких оцінюється в 1 бал.

3) Контрольна робота за темами 3-5 складається з 4 тестових завдань, правильне виконання кожного з яких оцінюється в 1 бал, та з трьох задач, кожна з яких оцінюється в 2 бали.

4) Тест за темами 7-11 складається з 5 завдань, правильне виконання кожного з яких оцінюється в 1 бал.

5) Самостійна робота складається з 5 завдань, правильне виконання кожного з яких оцінюється в 1 бал.

6) Контрольна робота за темами 10-11 складається з п'яти задач, правильне виконання кожного з яких оцінюється в 2 бали.

7) Під час захисту індивідуального завдання повинен мати розв'язки усіх задач та бути готовим пояснити окремі етапи розв'язання окремих обраних викладачем завдань. Максимальна кількість балів дорівнює 20, по 1 балу за кожне завдання.

8) Екзамен проводиться у письмовій формі та складається з 10 завдань, правильне виконання кожного з яких оцінюється в 2 бали.

Примітка. Варіанти індивідуальних завдань та приклади їх розв'язування, тестові завдання, теоретичні екзаменаційні питання та тренувальний підсумковий тест можна знайти за посиланням: СЕЗН ЗНУ. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2527>

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

Рекомендована література

Основна

1. Лавренчук В.П., Настасієв П.П., Мартинюк О.В. та ін. Вища математика. Загальний курс. Ч.1. Чернівці: Книги – XXI, 2010. 319 с.
2. Лавренчук В.П., Настасієв П.П., Мартинюк О.В. та ін. Вища математика. Загальний курс. Ч.2. Чернівці: Книги – XXI, 2010. 556 с.
3. Тимошина О.М., Стреляєв Ю.М. Вища математика: навчально-методичний посібник для студентів біологічного факультету. Ч.1. Запоріжжя: ЗНУ, 2009. 115 с.
4. Штейнле О.М., Стреляєв Ю.М. Вища математика: навчально-методичний посібник для студентів біологічного факультету. Ч.2. Запоріжжя: ЗНУ, 2010. 114 с.
5. Бугров Я.С., Никольский С.М. Высшая математика. Ч.1. Москва: Дрофа, 2004. 288 с.
6. Рябушко А.П. и др. Сборник индивидуальных заданий по высшей математике. Ч.1. Минск: Вышэйшая школа, 1991. 271 с.
7. Рябушко А.П. и др. Сборник индивидуальных заданий по высшей математике. Ч.2. Минск: Вышэйшая школа, 1991. 352 с.

Додаткова

1. Ляшко И.И., Боярчук А.К., Гай Я.Г. и др. Математический анализ. Т.1 Введение в анализ, производная, интеграл. Киев: Вища школа, 1983. 696 с.
2. Дюженкова Л.І., Колесник Т.В., Лященко М.Я. та ін. Математичний аналіз у задачах і прикладах. Ч.1. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.
3. Д'яченко Н.М., Стреляєв Ю.М. Математичний аналіз – I: Вступ до аналізу: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра освітньо-професійних програм «Математика», «Середня освіта (Математика)». Запоріжжя: ЗНУ, 2018. 224 с.

Інформаційні ресурси

1. СЕЗН ЗНУ. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2527>
2. Сайт кафедри фундаментальної математики ЗНУ. URL: http://kma-znu.ucoz.ru/index/uchebnaja_literatura/0-49
3. Бібліотека математики літератури. URL: <http://www.math.ru/lib/>
4. Освітній математичний сайт Exponenta. URL: <http://www.exponenta.ru/>